

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS
TA`LIM VAZIRLIGI**

ANDIJON DAVLAT TIBBIYOT INSTITUTI

**TIBBIYOT OLIY TA'LIM
MUASSASALARIDA O'ZBEK TILINI
DAVLAT TILI SIFATIDA
O'QITILISHINI YANADA
TAKOMILLASHTIRISHNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

20

Бош мухаррир

М.М.Мадазимов

Бош мухаррир

ўринбосарлари

Ғ.М.Ходжиматов

Ш.Я.Бустанов

Мухаррирлар

М.М.Қўзибоева

М.Ж.Бекиева

А.Ш.Арзикулов

М.Р.Ахунова

З.М.Раҳматова

ONA TILIM G'URURIM-FAXRIM

Nazarov Tohir Toshpo'latovich

(BuxDU Harbiy ta'lim fakulteti Maxsus tayyorgarlik sikli o'qituvchisi)

tohir@mail.ru (94) 540 74 00

Meliqo'ziyev Jasurbek G'olibjon o'g'li

(BuxDU Harbiy ta'lim fakulteti 2-bosqich talabasi)

@TINGLOVCHIII (97) 208 45 44

Annotatsiya. Ushbu maqolada ona tilimizni yanada rivojlantirish yuksak cho'qqiga ko'tarish, tarixni unutmaslik urf-odatlarimiz, rasm- rusumlarimizni, yuksak madaniyatimizni e'tirof aytiladi.

Kalit so'zlar: ona til, madaniyat, ma'naviyat, urf-odat, tarix, muomala, xalq, kelajak, ulamolar, komil inson, rasm-rusumlar.

Til millat qiyofasining bir bo'lagi. Dunyodagi barcha davlatlarning o'zlarini tili, madaniyati mavjud. Chunki bu xalqning milliy mustaqilligi bilan bog'liq. Til nafaqat muomala vositasi balki xalqning madaniyati, millatning ko'zgusi hisoblanadi. Xozirgi kunga kelib dunyoda tillar yo'qolib bormoqda. Bu degani bir millatning madaniyati, tarixi, urf-odati va bir millatning yo'qolishi demakdir.

Aynan shu til tufayli insoniyat u yoki bu xalqqa mansubligini bilishi yoki bundan faxrlanib yashashi lozimdir. Barcha tillarni xurmat qilish va boshqa tillarni tan olish tinchlikning birdan bir kafolatidir. Shuning uchun ham har bir xalq o'z tilini saqlab qolishi uchun harakat qilish kerak. Qachonki bolalar o'z ona tillarida o'qishni to'xtatar ekan bu til yo'qolib ketish arafasida bo'ladi. Til yo'qolsa shu mamlakatning urf-odatlari, rasm-rusmlari ham yo'qolib boradi degani. Yana shuni ta'kidlash lozimki bu madaniyatlarimiz yo'qolsa bu davlatning tarixi ham yo'qolib boradi. Tarixsiz kelajak yo'qdir. Biz O'zbekiston yurtida yashayotganimizdan g'ururlansak arziydi. Chunki boshqa davlatlarga nisbatan bizni tariximiz juda ham boy. Bizni faxrlansak arzigulik tariximiz bor.

Dunyo tan olgan olimu ulamolarimiz Xazrat Alisher Navoiy, Beruniy, Al-Farg'oniy, Zaxriddin Muhammad Bobur kabi boblarimizdan faxrlansak arziydi. Ona tili – millatning ruhi, uning or-nomusi, ma'naviy qiyofasi, orzu-umidlarning namunasi. Ona tili millatning birligi va birdamligining timsolidir. U millatni yagona xalq sifatida o'z atrofida birlashtiradi va dunyoda borliqni ta'min etadi. Har bir millatning o'z Vatani, oilasi bo'lgani kabi uning jonajon va betakror ona tili ham bo'ladi. Inson uchun uning vatani, ota-onasi, oilasi qanchalik qadrli bo'lsa, uning ona tili ham shu qadar aziz va muqaddas bo'ladi. Hattoki, go'dak ham o'z vatanini, ota-onasini, dunyoni o'z ona tili orqali anglaydi va atay boshlaydi. Farzand tarbiyasida onaning o'rnini beqiyos bo'lganidek, insonning hayotda o'z o'rnini topishida, kamolotga erishuvida tilning o'rnini ulkan ahamiyatga ega. Shu bois tilni, onaga qiyoslab ona tili deb ataydilar. Til inson vujudida qon-qoniga singib oqadi. Jamiki, ezgu fazilatlar, avvalo, ona allasi va ona tilining bebaho jozibasi orqali singadi. Inson qalbida ona tiliga nisbatan sof tuyg'u, mehr-muhabbat alanga oladi. Suvsiz daryo bo'lmaganidek, tilsiz millat ham vujudga kelmaydi. Biror millatga mansub bo'lgan til, o'sha millat bilan yashaydi va bardavom bo'ladi. Ota-bobolarimiz qadimdan tilni asrab avaylashgan, rivojlantirishgan. Birinchi Prezidentimizning ta'biri bilan aytganda “O'zlikni anglash, milliy ong va tafakkurning ifodasi, avlodlar o'rtasidagi ruhiy-milliy bog'liqlik til orqali vujudga keladi”. Bu fikrlarni doimo yodimizda tutishimiz kerak. Darhaqiqat, tilsiz millat rivojlanmaydi, taraqqiy etmaydi.

Dunyoda 5600 dan ortiq tillar mavjud bo'lib, bundan 200 tasigina davlat tili ifatida qabul qilingan. Ularning orasida o'zbek tilining borligi uning naqadar sof, mukammal, purma'no va jozibadorligidan darak beradi. Rossiyalik tilshunos olim, professor A. M. Kozlyanina “O'zbek tili nafis va musiqa ohangidek jozibador” deb bejiz ta'kidlamagan. Shunday ekan ona tilimizning shundayin go'zalligini, sofligini keying avlodlarga yetkazish bizning

vazifamizdir. Negaki, ona tilni ulug'lash, asrab-avaylash o'sha tilda so'zlashadigan har bir insonning burchidir.

Til muloqot vazifasi ham hisoblanadi. Hammamizga ma'lumki, mashhur bo'lgan A. Navoiy bobomizga tegishli "Ko'ngil qulfi maxraning qulfi til va gulfin kalitin so'z bil". Inson qalbining xazinasini til, bu qalb xazinasining kaliti so'zdir. O'zbek tilining so'zlari shu qadar ma'noli, ko'pki bitta ma'noga ega bo'lgan tushunchasi bir nechta so'zlar orqali ifodalash bo'ladi. Til – millat qiyofasining bir bo'lagi. Dunyodagi barcha xalqlar o'zining milliy rasmiy tiliga ega deb aytolmaymiz. Chunki bu xalqning milliy mustaqilligi bilan bog'liq. Mutaxassislarning so'zlariga qaraganda, bugungi kunda har ikki xaftada bitta til yo'qolib bormoqda. Bu o'z navbatida o'sha tilda so'zlashuvchi xalqlarning yo'qolishini anglatadi. YUNESKO vakillarining so'zlariga qaraganda, qachonlardir odamlar so'zlashadigan tillarning soni 7 mingdan 8 mingtagacha yetgan bo'lsa, bugungi kunda sayyoramizda 6 mingta til mavjud bo'lib, ularning 90 foizi yo'qolib ketish arafasida turibdi. Bu asosan sivilizatsiya tufayli madaniyatidan ayrilayotgan kam sonli millatlarning tillaridir. Bu tillarda so'zlovchi aholining ayrimlari yozuvga ega bo'lsa, ayrimlari bundan bebahradir. Masalan, Afrika tillarida so'zlashuvchi aholining 80 foizi xamon o'z yozuvlariga ega emas. Minglab tillardan ta'lim tizimida foydalanishning imkoniyati yo'q. Internetdan foydalana olmaydigan tillar haqida-ku aytmasa ham bo'ladi. Chunki yangi texnologiyalarning rivojlanishi tufayli ayrim xalqlar o'z tillaridan ko'ra zamonaviy tillardan foydalanishga majbur bo'lmoqda. Bugun Internet tilining 81 foizi ingliz tiliga to'g'ri keladi. To'g'ri, avvallari ham tillar paydo bo'lgan, muammolada bo'lib, ma'lum vaqtdan so'ng yo'q bo'lib ketgan. Lekin hozirgidek tillarning jadallik bilan yo'qolishi tarixda kuzatilmagan. Yo'qolib ketish havfida bo'lgan tillarning saqlab qolish yo'lida amalga oshirilayotgan sa'y-harakatlarning asosiy maqsadi ham madaniyatlar va tillar xilma-xilligini ta'minlashdan iboratdir. Chunki aynan til tufayli xalq va elatlarning madaniyati, urf-odatlarini saqlanib qoladi, sayyoramizda yashayotgan

xalqlarning o'tmishi va madaniyati hurmat qilinadi. Tilshunoslar yo'qolib ketish arafasida turgan tillarni saqlab qolishning imkoniyatlari hozircha qo'ldan boy berilmaganini aytishadi. Tillarni saqlab qolish uchun esa, BMT ekspertlarining fikricha, bu tillardan ta'lim tizimida keng foydalanishni yo'lga qo'yish kerak. Lingvist olimlarning fikricha, yana 25 yildan so'ng xozir muamolada bo'lgan tillarning o'ntasidan bittasi saqlanib qolar ekan.

Til – millatning ma'naviy boyligidir. Til nafaqat muammola vositasi – balki xalqning madaniyati, urf-odati, uning turmush tarzi, tarixidir. Turli xalqlarning tillariga xurmat esa o'z navbatida o'zaro tushunishni, muloqotlarga imkoniyat yaratadi. Tillarni saqlanib qolishi uchun esa bu tillarni qo'llab-quvvatlash zarurdir. Aynan til tufayli insoniyat u yoki bu xalqqa mansubligidan faxrlanib yashaydi. Barcha tillarni tan olish va xurmat qilish tinchlikning birdan bir kafolatidir. Shu sababli ham har bir xalq o'z tili saqlanib qolishi uchun harakat qiladi. XXI asr o'rtalariga borib, Xitoy tili asosiy til bo'lib olishi mumkin. Olimlarning fikricha, til yashab qolishi uchun undan kamida bir millon kishi so'zlashishi kerak ekan. Biroq bunday tillar dunyoda atigi 250 tadir. O'zbek tili ham mana shu 250 taning ichida ekani quvonarli, albatta.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, tilni sevish, uni ardoqlash, millatni sevish va uni qadrlash bilan teng hisoblanadi. Har qaysi xalqning turmush tarzi, urf-odatlari, madaniyati uning tilida o'z ifodasini topadi. Til – millat ko'zguasi, deb bejiz aytilmagan. Xalqimizning necha asrlik boy tarixi, ko'hna va serqirra madaniyati o'zbek tili ta'sirida shakllangan. Ulug' shoirimiz Alisher Navoiy shu tilda bebaho asarlar yaratib, dunyoni lol qoldirgan. Bugungi kunda jahonning barcha mamlakatlarida davlatimiz delegatsiyalari tashrifi, yoshlarimiz yutuqlari, sportchilarimiz g'alabalari sharafiga o'zbek tilida madhiyamiz kuylanayotir.

Biz o'z ona-tilimizni asrab-avaylashimiz, uning nufuzini oshirishimiz, go'zal va sofligini avlodlarga meros sifatida qoldirishimiz, dunyoga tanitishda o'z hissamizni qo'shishimiz kerak. "Til yashasa, millat yashaydi". Agar biz o'z tilimizning ko'rkamligi, boyligini dunyoga tarannum etsak, millatimiz yanada

charog'on bo'ladi va birligimiz musyahkam bo'ladi. Zero rus tarixchisi Shobelev aytganidek "Millatni yo'q qilish uchun u yerga qurol ko'tarib borish shart emas, uning tilini, ma'naviyatini, adabiyotini yo'q qilish kerak, shunda millatning o'zi yo'q bo'lib ketadi" degan fikri naqadar to'g'ri ekanligini ko'rishimiz mumkin. Shunday ekan, ona tilimizning xalqaro miqyosdagi obro' e'tiborini yuksaltirishda, uni milliy va umumbashariy tushunchalar asosida taraqqiy etgan tillar safiga qo'shishga har birimiz ona tilimizga chuqur hurmat bilan yondashishimiz kerak. Xozirgi yoshlarimizni tilimizga bo'lgan e'tiborini kuchaytirishimiz va urf odatlarimizga bo'lgan hurmatlarini oshirish lozim.

Foydanilgan adabiyotlar:

1. Birinchi prezidentimiz I.A.Karimov "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch"
2. O'rinboyev B., Aliyev A. "O'zbek adabiy tili tarixi"
Toshkent
3. G'ulomov A., Ne'matov X. "Ona tili ta'limi mazmuni"

21	ONA TILIM G'URURIM-FAXRIM <i>Nazarov Tohir Toshpo'latovich, Meliqo'ziyev Jasurbek G'olibjon o'g'li</i>	
22	TALABALARDA NUTQIY KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH <i>Haydarova Dilafruz Inoyatullayevna</i>	
24		